

मुख्यमन्त्री सुखुः अवदत्-
विधवा पुनर्विवाहार्थं
प्रोत्साहनराशिः ६५ सहस्रतः २
लक्षरूप्यकाणि यावत् वर्धिता

संस्कृतविश्वविद्यालये
पाण्डुलिपिकेन्द्रेण
भारतीयलिपिप्रशिक्षण
कार्यशाला आरब्धा

आधुनिकभारतस्य जनकः राजा
राममोहनरायः

सुभाषितम्

सर्वदा सर्वकार्येषु,
नास्ति तेषाममङ्गलम्।
येषां हृदिस्थो भगवान्,
मङ्गलायतनो हरिः।।

भावार्थः- जिसके हृदय में
श्रीहरि, जो स्वयं मंगल करने
वाले हैं, उनका वास हो, उनके
सदैव, सर्व कार्य निर्विघ्न और
मंगलकारी होते हैं।

विश्वस्य द्वितीयं बृहत्तमं
चाय-निर्यातकं भारतम्
केन्या-देशः
शीर्षस्थानं धारयति

हिमसंस्कृतवार्ताः -
अन्ताराष्ट्रीयवार्ता । भारतं वैश्विक
चायोद्यमे महत्त्वपूर्णं कीर्तिमानं सोपानं
प्राप्नोत्, श्रीलङ्काम् अतिक्रम्य
चतुर्विंशत्यधिक-द्विसहस्रतमे वर्षे
विश्वस्य द्वितीयं बृहत्तमं चाय-
निर्यातकं जातम्। टी-बोर्ड-आफ्-
इण्डिया इत्यनेन सङ्कलितस्य
दत्तांशस्य अनुसारं, देशे गतवर्षे
प्रभावपूर्णं पञ्च-पञ्चाशदधिक-द्विशत-
दशलक्षं किलोग्राम-मितचायस्य
निर्यातः अभवत्, येन तस्य
निर्याताङ्केषु पर्याप्तवृद्धिः अभवत्।
केन्या-देशः शीर्षस्थानं धारयति।
भारतस्य चाय-निर्यातः गतदशसु
वर्षेषु औन्नत्यम् अवाप्नोत्, यत् भू-
राजनैतिक-चिन्तायाः कारणेन
वैश्विक-विपणि-अनिश्चितेषु सत्सु
अपि महत्त्वपूर्णं साफल्यम् अवाप्नोत्।

अद्य भारतं विश्वस्य द्वितीयं
बृहत्तमं 5G इति विपणिं
सञ्जातम्- केन्द्रीयमन्त्री
अश्विनी-वैष्णवः

हिमसंस्कृतवार्ताः - नवदेहली ।
केन्द्रीयमन्त्री अश्विनी-वैष्णवः अवदत्
यत् अद्य भारतं विश्वस्य द्वितीयं
बृहत्तमं 5G इति विपणिं सञ्जातम्।
नवदिल्ल्याम् एकं कार्यक्रमं
सम्बोधयन् श्रीवैष्णवः अवदत् यत्
विभिन्नेषु क्षेत्रेषु प्रायः एकादश-
लक्षकोटि-रूप्यकाणां निवेशः
अभवत्। श्रीवैष्णवः उक्तवान् यत्
गतदश-वर्षेषु देशे चिकित्सकीय
महाविद्यालयानां, भारतीय-
प्रौद्योगिकी-संस्थानानां च सङ्ख्या
द्विगुणिता जाता। सः अवदत् यत्
सम्पूर्ण-दक्षिणीय-समूहदेशाः
भारतस्य यू.पी.आई. इति देयव्यवस्थां
स्वीकर्तुं रुचिं प्रदर्शयन्ति।

हिमाचलप्रदेशे प्रथमतः पञ्चमपर्यन्तं कक्ष्यायाः
पाठ्यक्रमे परिवर्तनं भविष्यति,
नवशिक्षानीत्यनुसारं पाठ्यक्रमः निर्मास्यते।

हिमसंस्कृतवार्ताः धर्मशाला।
हिमाचलप्रदेशस्य विद्यालयशिक्षाबोर्डः
आगामिवर्षस्य २०२६-२७ शैक्षणिकसत्रात्
प्रथमतः पञ्चमकक्ष्यापर्यन्तं पाठ्यक्रमस्य
परिवर्तनं करिष्यति। अयं परिवर्तनः
नवशिक्षानीत्यनुसारं भविष्यति।
हिमाचलप्रदेशस्य विद्यालयशिक्षाबोर्डः
एनसीईआरटी पाठ्यक्रमं स्वीकरिष्यति।
अस्य शैक्षणिकसत्रे पाठ्यक्रमे कोऽपि
परिवर्तनं न कृतम्। उक्तं च यत्
पाठ्यक्रमपरिवर्तनं आगामिशैक्षणिकसत्रे
२०२६-२७ तमे वर्षे भविष्यति।
अस्मिन्समये शिक्षाबोर्डः प्रथमतः
पञ्चमकक्ष्यापर्यन्तं पाठ्यक्रमे परिवर्तनं
करिष्यति। किं परिवर्तनं भविष्यति इति
अद्यावधि स्पष्टं नास्ति। यतः शिक्षाबोर्डः
एनसीईआरटी पाठ्यक्रमं स्वीकरिष्यति,
अतः एनसीईआरटी पाठ्यक्रमे का

परिवर्तना भविष्यति? कस्य विषयस्य
विशेषं महत्त्वं भविष्यति? इति अद्यावधि
स्पष्टं नास्ति। उल्लेखनीयं यत्
हिमाचलप्रदेशस्य विद्यालयशिक्षाबोर्डः
प्रतिवर्षं प्रदेशसर्वकारस्य योजनानुसारं
प्रथमतः अष्टमकक्ष्यापर्यन्तं छात्रेभ्यः
निःशुल्कं पुस्तकानि प्रददाति। एतदर्थं
मुद्रणकार्यं अपि पूर्वं प्रारम्भे एव समुद्यते।
अस्मिन्समये यदि कस्यचित् विषये
पाठ्यक्रमस्य परिवर्तनं करणीयं स्यात् तर्हि
तदर्थं शिक्षाबोर्डेन अधिसूचना प्रदाय सूचितं
क्रियते। हिमाचलप्रदेशस्य विद्यालयेषु
२०२५-२६ शैक्षणिकसत्राय निःशुल्कं
दत्तव्यमानानि पुस्तकानि सम्प्रति प्राप्तानि।
शिक्षाबोर्डसंबद्धाः विद्यालयाः अपि
शिक्षाबोर्डस्य पुस्तककेन्द्रात् पुस्तकानि
प्राप्नुयुः। अस्मिन् शैक्षणिकसत्रे पाठ्यक्रमे
परिवर्तनं न कृतम्। पाठ्यक्रमपरिवर्तनं
२०२६-२७ शैक्षणिकसत्रे भविष्यति।
एनसीईआरटी पाठ्यक्रमपरिवर्तनं
करिष्यतीति उक्तम्।
हिमाचलप्रदेशशिक्षाबोर्डः अपि
एनसीईआरटी पाठ्यक्रमं स्वीकरिष्यति।
आगामिशैक्षणिकसत्रे पाठ्यक्रमे परिवर्तनं
भविष्यति - डॉ. मेजर विशाल शर्मा,
सचिवः, विद्यालयशिक्षाबोर्डः।

भारतीय-मत्स्यजीविनः श्रीलङ्कादेशस्य निग्रहे सन्ति। त्र्यशीतिः यावत्
मत्स्यजीविनः दण्डं यापयन्ति, त्रयः कार्यचरणस्य प्रतीक्षां कुर्वन्ति ।

हिमसंस्कृतवार्ताः - श्रीलङ्कादेशः ।
प्रायः सप्तनवतिः यावत् भारतीय-
मत्स्यजीविनः श्रीलङ्कादेशस्य निग्रहे सन्ति।
त्र्यशीतिः यावत् मत्स्यजीविनः दण्डं
यापयन्ति, त्रयः कार्यचरणस्य प्रतीक्षां
कुर्वन्ति, अन्ये एकादशजनाः निगडिताः
च। श्रीलङ्कादेशे कारावासे निवसन्तः
भारतीय-मत्स्यजीविनां विषये
प्रश्नकारालावधौ अद्य राज्यसभायां
पूरकप्रश्नानाम् उत्तरं ददन् विदेशमन्त्रिणा

डॉ. जयशङ्करेण एतत् उक्तम्। सः अवदत्
यत् तस्य प्रशासनेन एषा समस्या
उत्तराधिकारे प्राप्ता अस्ति तथा च एतत्
प्रकरणम् चतुःसप्तत्यधिक-ऊनविंशतितमे
वर्षे आरब्धम्, यदा तत्कालीन
केन्द्रप्रशासनेन राज्यप्रशासनेन सह परामर्शं
कृत्वा अन्ताराष्ट्रीय-सागरीय-सीमारेखा
स्थापिता। सः अवदत् यत्,
षड्सप्तत्यधिक-ऊनविंशतितमे वर्षे यत्र
मत्स्यपालनक्षेत्रं परिभाषितम् आसीत् तत्र
पत्रविनिमयः अभवत्। सः अवदत् यत्,
चतुःसप्तत्यधिक-ऊनविंशतिः,
षड्सप्तत्यधिक-ऊनविंशतितमे वर्षे गृहीतः
निर्णयः एव प्रशासनस्य सम्मुखीभूतायाः
परिस्थितेः मूलकारणानि सन्ति। डॉ.
जयशङ्करः अवदत् यत्, प्रधानमन्त्री
मत्स्यसम्पदा-योजनायाः अन्तर्गतम्
अनवधानेन पारगमनं न्यूनीकर्तुं नौकाः
ट्रांसपोण्डर-इति यन्त्राणि नियोजयितुं
प्रशासनं प्रयतते ।

खेलोइण्डिया-पैरागेम्स
इति प्रतिस्पर्धा गतदिवसे
भव्यसमापने- समाप्ता

हिमसंस्कृतवार्ताः - खेलो इण्डिया ।
पञ्चविंशत्यधिक-द्विसहस्रतमस्य
वर्षस्य खेलोइण्डिया-पैरागेम्स इति
प्रतिस्पर्धा गतदिवसे भव्यसमापन-
समारोहेण समाप्तम् अभवत् ।
भारत-क्रीडा-प्राधिकरणेन
आयोजितेस्मिन् समारोहे युवकार्याणां
तथा क्रीडाराज्यमन्त्री रक्षा निखिल
बडसे भागं भजिष्यति। स्पर्धायाः
अन्तिमे दिने पैराटबलटेनिस्
इत्यस्याः क्रीडायाः निर्णायकद्वन्द्वे
क्रीडकाः उत्तमं प्रदर्शनं कृतवन्तः।
पुरुषवर्गस्य षष्ठं वर्गं येजदी अस्पी
भामगरा स्वर्णपदकम्, विकास-
ठाकुरः रजतपदकम् च विजितवान्।
महिलानां षष्ठवर्गस्य स्पर्धायां
भाविका कुकडिया स्वर्णपदकम्,
जमानी नूरजहां नूराली रजतपदकं च
प्राप्तवती।

मुख्यमन्त्री सुखु: अवदत्- विधवा पुनर्विवाहार्थं प्रोत्साहनराशि: ६५ सहस्रतः २ लक्षरूप्यकाणि यावत् वर्धिता

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखु: अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशसर्वकारेण विधवापुनर्विवाहार्थं प्रोत्साहनराशि: ६५ सहस्ररूप्यकात् २ लक्षरूप्यकाणि यावत् वर्धिता। वर्तमानवित्तवर्षे अस्याः योजनायाः अन्तर्गतं ८६ दम्पतीभ्यः १७१.४५ लक्षरूप्यकाणां वितरणं कृतम् अस्ति। मुख्यमन्त्री बुधवासरे सदनं भरमौरभाजपाविधायकेन डॉ.जनकराजेन आनीतस्य संकल्पस्य प्रतिक्रियारूपेण उक्तवान्। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुखु:

उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारेण विधवामहिलानां कृते बहु कार्यं कृतम्। विधवानां सर्वेषां बालकानां शिक्षायाः सम्पूर्णं व्ययः हिमाचलप्रदेशसर्वकारः वहति। सः अवदत् यत् इन्दिरागान्धी सुखशिक्षायाः लाभः २.५ लक्षरूप्यकाणां आयेन अपि दीयते।

१९, २० वा २१ वर्षेषु बह्वयः युवतयः

विधवा: अभवन् : डॉ. जनकराजः

विधवामहिलानां जीवनं सुदृढं कर्तुं भरमौरभाजपा विधायकः डॉ. जनकराजः नियमः १०१ अन्तर्गतं सदनं प्रस्तावम् आनयत्। २०११ जनगणनायां भारते ४.६ प्रतिशतं महिलाः विधवा इति अभिलेखाः अभवन्। हिमाचलप्रदेशे अस्मिन् अनुपाते ३,१५,००० विधवाः सन्ति। सः अवदत् यत् विधवायाः जीवने बह्वयः समस्याः सन्ति। अल्पवयसि एव अधिकांशः विवाहः निर्धनकुटुम्बेषु एव अभवत्। विधानसभाक्षेत्रं गत्वा सः अवलोकितवान् यत् १९, २० वा २१ वर्षेषु बह्वयः युवतयः विधवाः अभवन्। विधवाः द्विधा विभक्ताः - एकः अपत्यः अपरः अपत्यः। सः अवदत् यत् विधवापुनर्विवाहयोजनां अपि सर्वकारेण विधवामहिलानां परिवारेभ्यः सहमतिम् आदाय कार्यान्वितव्यम्।

Shimla News : दृष्टिबाधितानां पुलिसानां च मध्ये विवादः, एकः आन्दोलनकारी पतित्वा घातितः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

अन्धसङ्घस्य सदस्याः गुरुवासरे राज्यसचिवालयस्य बहिः विरोधं कृतवन्तः। पुलिस-दृष्टि-बाधितानां च मध्ये द्वन्द्वस्य समये मुख्यमार्गात् एकः दृष्टि-बाधितः व्यक्तिः पार्किङ्ग-नालिकायां पतितः। येन सः घातितः अभवत्। पुलिसैः सः IGMIC इत्यत्र प्रवेशितः अस्ति। विरोधं कुर्वन्तः दृष्टिबाधकाः दीर्घकालात् बैकलगनियुक्तेः आग्रहं कुर्वन्ति स्म। अन्धसङ्घस्य अध्यक्षः राजेशठाकुरः गतदिनानि यावत् आन्दोलनं कृतवान् इति अवदत्। तेषां आग्रहान् सर्वकारः अवहेल्यति। १९९५ तमात् वर्षात् आरभ्य कोऽपि नियुक्तिः न अभवत्। विभिन्नविभागेषु लम्बितबैकलोगवर्गस्य अन्तर्गतं नियुक्तिः करणीया। नियुक्ति-अभावात् सर्वकारविरुद्धं दृष्टिबाधकानां मध्ये क्रोधः वर्तते। सः अवदत् यत् सर्वकारेण सह अनेकचक्रस्य वार्ताः कृताः परन्तु आश्वासनानि विहाय किमपि न प्राप्तम्।

आन्दोलनकारिणः मुख्यमन्त्रिणः, सामाजिकन्यायसशक्तिकरणमन्त्रिणः धनीरामशण्डिलस्य, काङ्ग्रेसस्य उच्चनेतृत्वस्य च विरुद्धं घोषान् प्रसारितवन्तः। दृष्टिबाधितसङ्घः सचेतितवान् यत् यदि तेषां आग्रहः न पूर्यन्ते तर्हि ते आन्दोलनं तीव्रं करिष्यन्ति इति। प्रदर्शनस्य कारणात् सचिवालयस्य बहिः वाहनानां दीर्घपङ्क्तयः निर्मिताः।

आहतस्य दक्षिणपादः भङ्गः, भविष्यति शल्यक्रिया

गुरुवासरे प्रातः ११ वादनात् आरभ्य दृष्टिबाधकाः सचिवालयस्य सम्मुखे संजौलीबसस्थानके स्वयाचनाविषये विरोधं कर्तुं उपविष्टवन्तः। तदनन्तरं दृष्टिबाधकाः राज्यसर्वकारात् स्वयाचनानां पूर्तये आग्रहं कर्तुं मार्गे उपविष्टाः, येन मार्गे वाहनानां गमनम् अवच्छिद्यम्। स्थितिः तादृशी आसीत् यत् अनेकानि वाहनानि वृत्तमार्गे द्वौ होरा यावत् अटन्ति स्म। अस्मिन् काले पुलिसैः अपि दृष्टिबाधकान् मार्गात् दूरीकर्तुं प्रयत्नः कृतः परन्तु ते सहमताः न आसन्। अस्मिन् संघर्षे च एकः दृष्टिदोषयुक्तः व्यक्तिः संतुलनं त्यक्त्वा पार्किङ्गस्थानस्य पृष्ठभागे प्रति मार्गेण पतितः। पुलिसकर्मचारिणः तत्स्थानं प्राप्य घातितम् चिकित्सायै आईजीएमसी-चिकित्सालये नीतवन्तः। प्रारम्भिक अन्वेषणेन ज्ञातं यत् आहतस्य दक्षिणपादः भङ्गः अस्ति। वैद्यानां मते आहतस्य शल्यक्रिया कर्तव्या भविष्यति।

मुख्यमन्त्री एचपीएसईडीसी इत्यस्मै युनां कृते विदेशेषु जीविकायाः अवसरान् अन्वेष्टुं निर्दिष्टवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखु: हिमाचलप्रदेशराज्यविद्युत् विकासनिगमस्य (एचपीएसईडीसी) संचालकमण्डलस्य सभायाः अध्यक्षतां कृतवान्। राज्यस्य युनां कृते विदेशेषु

जीविकायाः अवसरान् प्रदातुं निगमाय निर्देशं दत्तवान्। विदेशेषु जीविकां प्राप्यमाणानां युनां कृते ट्रैक एण्ड ट्रेस सिस्टम् विकसितुं निगमं निर्दिष्टितवान्।

सभायां प्रवासनविधान, १९८३ इत्यस्य अनुसारं चयनप्रक्रियायाः संचालनाय, विदेशेषु रोजगारार्थं श्रमिकाणां नियुक्त्यर्थं च अनुमोदनं दत्तम्। अस्य कृते निगमेन विदेशमन्त्रालये प्रवासिनः महासंरक्षकस्य कार्यालये नवीदिल्लीनगरे पञ्जीकरणं सुनिश्चितं कर्तव्यम्। समग्र शिक्षा अभियानस्य कार्यस्य निरन्तरतायै अपि संचालकमण्डलेन अनुमोदनं कृतम्। सभायां एचपीएसईडीसी इत्यस्मिन् JOA IT इत्यस्य द्वे पदे, बहुदेशीयकार्यकर्तुः (Multi Task Worker) इत्यस्य द्वे पदे च पूरयितुं अनुमोदनं अपि दत्तम्।

२९७ विद्युत् तथा २४ वोल्चो बसयानानां क्रयणस्य अनुमोदनं, १२ वर्षाणि यावत् अनुरक्षणमपि करिष्यति कम्पनी

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। हिमाचलपथपरिवहननिगमस्य संचालकमण्डलेन २९७ विद्युत्बसक्रयणस्य अनुमोदनं कृतम् अस्ति। अस्मिन् प्रकरणे यः बहुकालं यावत् लम्बितः आसीत्, अन्ततः कार्यदिशं निर्गन्तुं अनुमतिः दत्ता अस्ति। कम्पनी विद्युत्बसानाम् अपि परिपालनं १२ वर्षाणि यावत् करिष्यति इति कथ्यते, यस्य व्यवस्था प्रथमवारं कृता अस्ति। परन्तु अनेन बसयानस्य व्ययः बहु वर्धितः अस्ति। वस्तुतः निगमेन एककोटि २५ लक्षरूप्यकैः एतानि बसयानानि प्राप्तव्यानि आसीत्, परन्तु अधुना १ कोटि ७१ लक्षरूप्यकाणां मूल्यं भविष्यति। एतेषां बसयानानां क्रयणार्थं नाबार्ड-माध्यमेन सर्वकारः धनं प्रयच्छति। एतेन सह हिमाचलपथपरिवहननिगमस्य निदेशकमण्डलेन २४

सुपर डीलक्स वोल्चो बसयानानि क्रेतुं अनुमोदनं अपि दत्तम् अस्ति।

शुक्रवासरे उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्रिहोत्री इत्यस्य अध्यक्षतायां विधानसभा परिसरे संचालकमण्डलस्य गोष्ठी अभवत्। अत्र २४ सुपर डीलक्स बसयानानां अनुमोदनम् अपि दत्तम् एतेषु बसयानेषु निगमस्य १ कोटि ५२ लक्षरूप्यकाणि व्ययितानि भविष्यन्ति। एतानि सर्वाणि बसयानानि बीएस-६ प्रकारस्य भविष्यन्ति येषां निविदाः पूर्वमेव कृताः अधुना कार्यदिशं दातुं अनुमोदनं दत्तम् अस्ति। शिवावसरे मन्त्रिमण्डलस्य सभायां अपि अस्य विषयस्य चर्चा कर्तुं शक्यते इति कथ्यते।

२५० डीजलबसक्रयणार्थं निविदा अपि प्रवाहिता अस्ति

कथ्यते यत् २५० डीजलबसक्रयणार्थं निविदां प्रवाहिता अस्ति तथा च तस्य उद्घाटनस्य अनन्तरमेव एषः विषयः संचालकमण्डलस्य समक्षं आगमिष्यति। एतावता अशोकलेलेण्ड, टाटा च द्वयाभ्यां कम्पनीभ्यां अस्मिन् निविदा

कृता अस्ति। अपरपक्षे क्रेतव्यानां १०० मिनी मिडी बसयानानां निविदार्थं केवलम् एकः एव कम्पनी अग्रे आगता। अस्य कम्पन्याः नाम टेम्पो ट्रैवलर इति अस्ति, केवलं तथा एव बोली स्थापिता आसीत्। अस्याः कम्पन्या सह वार्तायां विषयस्य समाधानं कर्तुं न शक्यते स्म, तदनन्तरं निदेशकमण्डलेन निर्णयः कृतः यत् नूतनानां नियमानाम् चैसी बिल्ड कम्पनीभिः सह चर्चा भविष्यति, तेभ्यः निविदां आमन्त्रिताः भविष्यन्ति। तस्य अर्थः अस्ति यत् निगमः स्वस्य चेसिस क्रीत्वा स्वयं शरीरस्य निर्माणं करिष्यति। अथवा यदि कम्पनी तत् निर्माणं न्यूनमूल्येन आपूर्तिं करोति तर्हि तदपि कार्यं करिष्यति।

विद्युत्बसानां कृते सर्वकारेण १००० रूप्यकाणां राशिः दत्ता अस्ति। नाबार्डतः एचआरटीसी इत्यस्मै ३५० कोटिरूप्यकाणि दत्तानि, एतेषां बसयानानां विषयः अपि विधानसभायां उद्भूतः अस्ति। एतादृशे सति इदानीं शीघ्रमेव एतानि बसयानानि क्रेतुं कथितं यतः एतत् अपि विधायकानां प्राथमिकतायोजनायां समाविष्टम् अस्ति। तस्य सर्वे निदेशकाः संचालकमण्डलस्य सत्रे उपस्थिताः आसन्

संस्कृतविश्वविद्यालये पाण्डुलिपिकेन्द्रेण भारतीयलिपिप्रशिक्षण कार्यशाला आरब्धा

हिमसंस्कृतवार्ता: - नागपुरम् ।

कविकुलगुरुकालिदाससंस्कृतविश्वविद्यालयस्य पाण्डुलिपिसंसाधनकेन्द्रेण (MRC) २६ मार्च २०२५ दिनाङ्के नवदिवसीयायाः लिपिप्रशिक्षणकार्यशालायाः (लिपि-अध्ययनसंरक्षणकार्यशाला) उद्घाटनं कृतम् । अस्यां कार्यशालायां कुलम् चत्वारिंशत् प्रतिभागिभ्यः ब्राह्मी, शारदा, मोदी, सकल लिप्यां ३ अप्रैल पर्यन्तं व्यावहारिक प्रशिक्षणं दीयते। तस्मिन् इन्दिरागांधी-राष्ट्रीय- कलाकेन्द्रम्, नवदेहली इत्यस्य सेवानिवृत्तसम्पादकः, लिपिविशेषज्ञः च डॉ. कीर्तकान्त शर्मा प्रमुखतया उपस्थिताः आसन्। विशेषज्ञरूपेण दक्कन महाविद्यालय पुणे पुरातत्त्वविभागस्य सेवानिवृत्त प्राध्यापक डॉ. गिरीश मण्डके तथा स्थूललिपिविशेषज्ञः योगेश्वर- पाण्डुलिपिकेन्द्रप्रमुखस्य नितिनराज बांदेकरस्य मार्गदर्शनं प्राप्यते। उद्घाटनसमारोहस्य अध्यक्षता विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः प्रो. हरेराम त्रिपाठी इत्यनेन कृतम्। कुलसचिवः डॉ. प्रो.देवानंद शुक्ल एवं श्री गोलवालकरगुरुजीगुरुकुलमपरिसरस्य संचालकः हरेकृष्ण अगस्ती एवं साहित्य विभागाध्यक्षः प्रो. परागजोशी कार्यशालायाः आयोजकः डॉ. राजेन्द्र जैनः, पाण्डुलिपिकेन्द्रप्रमुखः, कार्यशालासमन्वयकः, प्रो.भरत मिसालः एवं डॉ. पल्लवी कवले आदयः उपस्थिता अभवन्। कार्यक्रमस्य संचालनं प्रो. राधा देशकर अकरोत्, धन्यवादपत्रं च प्रो.भरत मिसालेन दत्तम्। एषा कार्यशाला संस्कृत प्राध्यापकानाम्, शोधविदुषां, पाण्डुलिपिसम्पादकानां च कृते विशेषतया आयोजिता अस्ति ।

आधुनिकभाषाविभागेन विश्वविद्यालयस्य संस्कृतभाषासाहित्यविभागेन च संयुक्तरूपेण कार्यशालायाः आयोजनं कृतम् अस्ति ।

हिमसंस्कृतवार्ता: , डॉ. विवेक शर्मा, जोगिन्द्रनगरम्

* सामान्यज्ञानम् *

प्रश्नः 1. शेख- उल- आलम- अंतरराष्ट्रीय- विमानपत्तनम् कुत्र अस्ति?

उत्तरम् : श्रीनगर (जम्मु एवं कश्मीर)।

प्रश्नः 2. 'चतुर्वर्गचिन्तामणिः' इत्यस्य रचयिता कः अस्ति?

उत्तरम् - 'हेमाद्रिः'।

प्रश्नः 3. 'आ मुक्तेः' इत्यस्य समस्त पदं किम्?

उत्तरम्- 'आमुक्तिः'। (अव्ययीभावः)

प्रश्नः 4. 'प्रतीक्षा' इत्यस्य सन्धि- विच्छेदं कुरुत- उत्तरम्- 'प्रति + ईक्षा'।

प्रश्नः 5. "भूमिज्ञानस्य जनकः कः उच्यते?"

उत्तरम् - हिक्टियसः।

जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीम्

(Sanskrit Version of Hindi film song
जान-ए-मन, चुपके-चुपके, सारी दुनिया से चुपके)

M - जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीं
त्वया यत्तु वाचम् उक्तं, हन्मे हाऽऽचोरितम् (Dialogue)

F - जानेऽहं, जानेऽहं, जानेऽहं, जानेऽहम् (slowly)

F - जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीं
त्वया यत्तु वाचम् उक्तं, हन्मे हाऽऽचोरितम् (slowly)

M - जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीं
जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीं

त्वया यत्तु वाचम् उक्तं, हन्मे हाऽऽचोरितम्

ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम्

ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम्

F - जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीं

जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीं

त्वया यत्तु वाचम् उक्तं, हन्मे हाऽऽचोरितम्

ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम्

ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम् -- (०१)

M - ते ना सर्वास्मिते जाने, आकर्षो हि कीदृशः

ते ना सर्वास्मिते जाने, आकर्षो हि कीदृशः

अदृष्टाऽपि प्रेयसि ते आसक्तोऽयं तादृशः

F - अहञ्च त्वां नु हे, प्रतिक्षणं स्मरामि हा

अहञ्च त्वां नु हे, प्रतिक्षणं स्मरामि हा, ते ही पणः

अस्मदूतोः बाहवे, अज्ञातेऽस्मिन् मार्गेऽपि

अस्मदूतोः बाहवे, अज्ञातेऽस्मिन् मार्गेऽपि

त्वया यत्तु वाचम् उक्तं, हन्मे हाऽऽचोरितम्

ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम्

ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम् ---- (०२)

F - त्वात्के तावत् प्रियवर मे ही, सायञ्च मे प्रातोऽलिखम्
त्वात्के तावत् प्रियवर मे ही, सायञ्च मे प्रातोऽलिखम्
स्पन्दं स्पन्दं स्मरणमात्रे मत्कं ते ही नामाऽलिखम्
(Alternatives- स्मरणमात्रे/ चाञ्चल्येऽपि/ स्मारं स्मारं)

M - नाऽहं जीवितुं शक्तः, वैरहो तादृशे

नाऽहं जीवितुं शक्तः, वैरहो तादृशे, जाने प्रिया

उद्याने त्वं भूमिषु इत्वा मे ही कर्णयोः

उद्याने त्वं भूमिषु इत्वा मे ही कर्णयोः

त्वया यत्तु वाचम् उक्तं, हन्मे हाऽऽचोरितम्

ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम्

ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम्

F - जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीं

M - अरे जानेऽहं, तूष्णीं तूष्णीं, सर्वाश्च कृत्वा तूष्णीं

MF - त्वया यत्तु वाचम् उक्तं, हन्मे हाऽऽचोरितम्

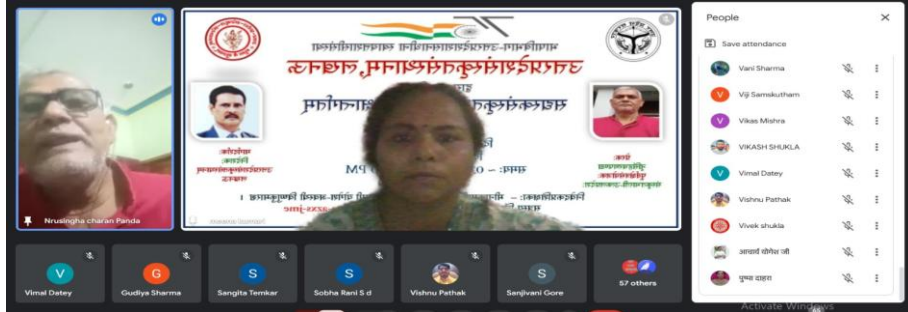
MF - ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम्

MF - ना जाने कदा प्रेम सङ्गते, मनञ्च नः रङ्गरञ्जितम्

रचयिता- डॉ. रुरुकुमारमहापात्रः (अध्यापकः)

राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानस्य मार्चमासस्य प्रथमद्वितीयस्तरस्य ऑनलाइनसंस्कृतशिक्षणवर्गस्य बौद्धिकसत्रस्य मंगलवासरे समापनम्

हिमसंस्कृतवार्ता: , जगदीश डाभी। उत्तरप्रदेशसर्वकारस्य कार्यकारिणी अध्यक्षास्य जितेन्द्रकुमारस्य (IAS) अन्तर्गतं मार्चमासस्य प्रथमद्वितीयस्तरस्य संस्कृतशिक्षणवर्गस्य बौद्धिकसत्रम्। संस्थानिदेशकस्य विनयश्रीवास्तवस्य निर्देशने मार्गदर्शने च संस्थायाः प्रशिक्षकैः कृतम् । प्रशिक्षणप्रमोदकुमारेन सरस्वतीवन्दना सह कार्यक्रमस्य आरम्भः कृतः। पुनः छात्राः संस्थागीतं, स्वागतगीतं च पाठितवन्तः, संस्कृताध्ययनस्य अपि स्वस्य अनुभवान् अपि अवदन् । पहेलीः रञ्जना विमलशोभा रानी च कथिताः। संस्कृत हास्य - दीपशिखा राधा रानी इत्यस्याः कथनम् संस्कृतभारती उक्कलप्रदेशस्य प्रदेशाध्यक्षः नृसिंहचरण पाण्डा महोदयः संस्कृतभाषायाः एकैकं रहस्यं प्रति प्रकाशं क्षिपन् अवदत् यत् संस्कृतं बहुदेशानां आधुनिकवैज्ञानिकैः स्वीकृतम् अस्ति। संस्कृतं भारतस्य प्राचीनभाषा अस्ति । एषा परिष्कृता पवित्रा च भाषा अस्ति। संस्कृतभाषायाः व्याकरणरूपं दातुं महर्षिपाणिनिः महत्त्वपूर्णं भूमिकां निर्वहति । संस्कृतभाषा अध्यात्मस्य, दर्शनस्य, ज्ञानस्य, विज्ञानस्य, साहित्यस्य च निधिः अस्ति । उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थायाः प्रशिक्षिका मीनाकुमारी संस्थायाः परिचयं दत्तवती, अतिथिनां परिचयं च दत्तवती, अतिथिनां हार्दिकं स्वागतं च कृतवती ।

मुख्यवक्ता नृसिंहचरण पाण्डा महोदयः अवदत् यत् संस्कृतभाषा भारतस्य प्राचीनतमा भाषा अस्ति, भारतीयसंस्कृतेः रक्षणाय च अतीव महत्त्वपूर्ण अस्ति। सः अवदत् यत् ऋग्वेदः जगतः आदिपुस्तकम् अस्ति। अस्माकं पूर्वजानां प्राचीनकृषिणां महर्षिणां च सम्पूर्ण भारतीयचिन्तनं दर्शनं च संस्कृतभाषायां एव वर्तते। संस्कृतं भारतस्य निधिः। अतः अस्माभिः अवश्यमेव तस्य अध्ययनं करणीयम्। उपस्थिताः विविधाः छात्राः अपि संस्कृतभाषायाः महत्त्वं प्रकाशयन् स्वविचारं प्रकटितवन्तः। प्रशिक्षिका सविता मौर्यः अतिथिं अन्येषां च सम्बन्धितप्रशिक्षकाणां प्रशिक्षुणां च धन्यवादं दत्तवती। कार्यक्रमस्य संचालनं प्रशिक्षकः विष्णुपाथकेन कृतम्। प्रशिक्षिका पूजा बाजपेयी द्वारा शान्तिमन्त्रेण सत्रस्य समापनम् अभवत्। इदं अवसरं पर संस्था के प्रशासनिक अधिकारी डॉ. दिनेश मिश्र, जगदानंद झा, योजना प्रमुख भगवान सिंह चौहान, प्रशिक्षण प्रमुख श्री सुधिष्ठ मिश्र, समन्वयक धीरज मैथानी, दिव्यारंजन व राधा शर्मा के साथ शान्तनु मिश्रा, संस्थान प्रशिक्षिका मीना कुमारी, पूजा, विष्णु पाठक, स्तुति गोस्वामी इत्यादयः विभिन्नराज्येभ्यः स्थानेभ्यः च उपस्थिताः सर्वे छात्राः तथा च अनेके संस्कृतप्रेमी सामाजिकजनाः ऑनलाइन माध्यमद्वारा उपस्थिताः आसन्।

उत्तराखण्डविद्वत्सभया (पंजी०) वास्तुविशेषाङ्कस्य भव्यं विमोचनं विहितम्

हिमसंस्कृतवार्ता:। देहरादूनम्, (धीरजमैठाणी) २७ मार्च २०२५ - उत्तराखण्डविद्वत्सभायाः (पंजी०) तत्त्वावधानेन विशेषः कार्यक्रमः मनोभावने पथियाश्रये, गुरु मार्गे, पटेलनगरे, देहरादूने अपराह्णे परमपूज्य संरक्षकमण्डलस्य विशेषे सान्निध्ये सम्पन्नः, आचार्यः श्रीविजेन्द्रप्रसादममगाई अध्यक्षतां वहन् समागतमान्यजनेभ्यो धन्यवादं ज्ञापयन् वास्तुविशेषाङ्कस्य विमोचनस्य शुभाशंसनं व्यक्तीकृतवान्। अमृतकुम्भवास्तुविशेषाङ्कस्मारिकायाः विमोचनम् - संवत् २०८२ मध्ये प्रकाशितायाः अस्याः विशेषस्मारिकायाः केन्द्रविषयं वास्तुविज्ञानं आध्यात्मिकमूल्यानि च वर्तते।

पूर्वपदाधिकारिणां, विज्ञापनदातृणां, सम्पादकस्य आचार्यराजेशमोलीमहाभागस्य च सम्मानसमारोहः अत्र सविशेषं समायोजितम्। सभायाः पत्रिकायां विज्ञापनं दत्तवद्भ्यः गणमान्यजनेभ्योऽत्र सप्रश्रद्धं सम्माननं कृतम्। दीपप्रथञ्चलनेन १०८श्री महन्तकृष्णगिरिमहाभागेन, उत्तराखण्डविद्वत्सभायाः संरक्षकेण शुभारंभः कृतः। तेन ब्रह्मसमाजे निवेदनं कृतं यत् तिथिनिर्णये विवेकपूर्वकं निर्णयं दत्त्वा भ्रान्तीनां निराकरणं कृत्वा समाजस्य मार्गदर्शनं कुर्वन्तु इति। समस्तविद्वज्जनैः स्वस्तिवाचनपूर्वकं कार्यक्रमस्य

शुभारम्भः कृतः। विज्ञापनदातृभ्यः अथ च पूर्वपदाधिकारिभ्यः प्रशस्तिपत्रं अंगवस्त्रं च प्रदाय सम्माननं विहितम्। पूज्यः धर्माधिकारी आचार्यः श्रीराधाकृष्णथपलियालः (बी.के.टी.सी.) अस्य गरिमामयस्य कार्यक्रमस्य मुख्यातिथित्वेन सभायै बद्दीनाथकेदारनाथमन्दिरसमितौ समावेशनस्य आश्वासनं दत्तवान्। कार्यक्रमस्य सफलसंयोजने श्रीउमेशमिनोचामहोदयस्य (मनोभावनमन्दिरस्य) विशेषसहयोगः प्राप्तः। सम्पादकः राजेन्द्रमोलीमहोदयः सम्पादनसंबद्धानुभवान् व्यक्तीकृत्य वास्तुशास्त्रस्य वैशिष्ट्यम् अवर्णयत्। मञ्चसञ्चालनं महासचिवः दिनेश प्रसाद भट्टः सकुशलम् अकरोत्। अखिलभारतीयब्राह्मणमहासभायाः उत्तराखण्डशाखायाः अध्यक्षः मनमोहनशर्मा, शशीशर्मा, महेशकौशिक, ललितशर्मा, कल्याणचक्रवर्ती, नेपालीब्राह्मणमहासभायाः अध्यक्षः रामप्रसादोपाध्यायः, उपाध्यक्षः धानेश्वरउपाध्यायः, महासचिवः पुरुषोत्तमगौतमः, संरक्षकः पवनशर्मा, डॉ. रामभूषणबिजलवाणः, रामलखनगैरोला, महाराजः श्रीरविगिरिमहाभागः, भरतरामतिवारी च इत्येभिः सहितः उत्तराखण्डविद्वत्सभायाः समस्तपदाधिकारिगणः कार्यकारिणीसदस्यदलं अस्मिन् महत्त्वपूर्णकार्यक्रमे सहभागम् अकुरुताम्।

आधुनिकभारतस्य जनकः राजा राममोहनरायः

राजा राममोहन राय इत्ययम् “आधुनिकभारतस्य जनकः” इति कथ्यते। सः समाजसेवकः आसीत्। राममोहन राय इत्यस्य वैचारिकदृष्टिकोणः आधुनिकः आसीत्। अतः तेन आधुनिकतया सह परम्परां सञ्चयोजितुं प्रयासाः कृताः। तेन धर्मनिरपेक्षता-आध्यात्मिकता इत्येतयोः समन्वयः प्रस्थापितः। राममोहन राय इत्यस्य जन्म १७७२ तमस्य वर्षस्य मई-मासस्य २२ तमे दिनाङ्के पश्चिमबङ्गाल-राज्यस्य हुगलि-मण्डलस्य राधानगरे अभवत्। तस्य माता तारिणीदेवी, पिता रमाकान्तः च आसीत्। राममोहनस्य माता ‘फूल ठकुरानी’ इति नाम्ना ख्याता आसीत्। रमाकान्तेन त्रिवारं विवाहः कृतः। तस्य प्रथमा पत्नी सुभद्रादेवी, द्वितीया तारिणीदेवी, तृतीया रमणीदेवी च आसीत्। १७७२ तमे वर्षे ‘ईस्ट् इण्डिया कम्पनी’ इत्यस्याः संस्थायाः भारतस्य बृहत्तमेषु भागेषु आधिपत्यम् आसीत् [३]। समाजे अपि कुरीतयः आसन्। शिक्षणस्य अभावः अपि आसीत्। यः

कोऽपि जनः तासां कुरीतीनां विरोधं करोति, तस्मै दण्डः प्रदीयते स्म। तेन कारणेन कोऽपि जनः विरोधं न करोति स्म

जन्मपरिवारश्च

रमाकान्तस्य पितुः नाम विनोदराय आसीत्। रमाकान्तस्य षड्भ्रातरः आसन्। अतः विनोदराय इत्यस्य मृत्योः अनन्तरं तस्य सम्पूर्णसम्पत्तिः सप्तभ्रातृसु विभक्ता जाता। रमाकान्तः स्वस्य भागं गृहीतवान्। रमाकान्तेन १७९२ तमे वर्षे लङ्कुरपारा-नामके ग्रामे नूतनगृहं निर्मापितम्। तत्रैव कुटुम्बिजनैः सह निवसति स्म। राममोहनस्य अग्रजः जगमोहनः आसीत्। तयोः द्वयोः माता तारिणीदेवी आसीत्। किन्तु रामलोचन अपि एकः भ्राता आसीत्। तस्य माता रमणीदेवी आसीत्। त्रयाणां भ्रातृणाम् एका एव भगिनी आसीत्। राममोहनस्य प्रपितामहस्य नाम कृष्णचन्द्रः बन्धोपाध्यायः आसीत्। सः तत्रत्यस्य राज्ञः सेवां करोति स्म। राजा तस्मै ‘राय’ इति उपाधिः प्रदत्तः आसीत्। तावतैव सर्वेऽपि कौटुम्बिकाः ‘राय’ इति उपाधिं तन्नाम्ना सह संयोज्य ते सम्बोधयन्ति स्म। सः मुर्शिदाबाद-मण्डलस्य शांफसा-ग्रामे निवसति स्म। सः अत्यन्तः मेधावी आसीत्। शांफसा-नगरं त्यक्त्वा सः राधानगरं निवासाय गतवान् आसीत्। कृष्णचन्द्रस्य त्रयः पुत्राः आसन्। अमरचन्द्र, हरिप्रसाद, ब्रजविनोद च। तेषु ब्रजविनोदः धनिकः, धार्मिकः, परोपकारी च आसीत्। सिराजुदौला-राजा मुर्शिदाबाद-नगरे ब्रजविनोदाय उच्चपदं प्रदत्तम्। किन्तु ब्रजविनोदः तस्मिन् पदे सानुकूलं न अनुभवति स्म। तस्य प्रति सर्वेषां व्यवहारः अन्यायपूर्णः आसीत्। अतः सः वृत्तिम् अत्यजत् [६]। ब्रजविनोदस्य सप्त पुत्राः आसन्। तेषु पञ्चमः पुत्रः रमाकान्तः आसीत्। श्याम भट्टाचार्यस्य पुत्र्या तारिण्या सह रमाकान्तस्य विवाहः अभवत्। तयोः एका पुत्री, द्वौ पुत्रौ च आस्ताम्। पुत्र्याः नाम अज्ञातम् अस्ति। प्रथमपुत्रः जगमोहनः, अपरः राममोहनः च आसीत्। पुत्र्याः विवाहः श्रीधरमुखोपध्यायनामकेन केनचित् विदुषा सह अभवत्।

शिक्षणम्

राममोहनः बाल्यकालादेव मेधावी आसीत्। तस्य प्रारम्भिकं शिक्षणं स्वगृहे एव अभवत्। ततः परं ग्रामस्य कस्याञ्चित् शालायां राममोहनः अधीतवान्। पाठशालायां तस्य आदर्श चरित्रम् आसीत्। नववर्षदेशीये लघुवयसि एव तेन बङ्गला-भाषा, फारसी-भाषा च अधीता।

"लौकिकन्यायकोशः"

"खपुष्पन्यायः"

आकाशस्य पुष्पाणि इति असंभवस्य पराकाष्ठा। आकाशे पुष्पाणि न विकसन्ति। एवम् अत्यन्तम् असंभवस्य वर्णनं कर्तुमस्य प्रयोगः क्रियते।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर
पुणे / महाराष्ट्रम्

ततः परं सः संस्कृत-भाषां, अरबी-भाषां च अपि अधीतवान्। तस्य पिता रमाकान्तः सैद्धान्तिकः आसीत्। राममोहनः पटना-नगरे अध्येतुम् इच्छति स्म। अतः तस्य पिता रमाकान्तः राममोहनम् उच्चशिक्षणार्थं पटना-नगरं प्रेषितवान्। पटना-नगरे राममोहनेन अरबी-फारसी-भाषयोः अध्ययनं कृतम्। राममोहनेन पटना-नगरे अस्तु, यूक्लिड् इत्येतयोः विश्वविख्यातयोः दार्शनिकयोः पुस्तकानां गहनअध्ययनं कृतम् आसीत्। राममोहनः ताभ्यां प्रभाविः जातः। विवाहानन्तरं सः वाराणसी-नगरीं गतः। तत्र गत्वा राममोहनेन वेदस्य, उपनिषदाम् इत्यादीनां हिन्दुग्रन्थानाम् अध्ययनं कृतम्। राममोहनः मूर्तिपूजायां विश्वासं न करोति स्म। जनाः गृहे मूर्तिपूजां कुर्वन्ति स्म। किन्तु राममोहनः तस्य विरोधं करोति स्म। यतः सः विचारयति स्म यत् - “मूर्तिपूजायाः धर्मस्य च मध्ये कः सम्बन्धः?” अतः सः मूर्तिपूजां न मन्यते। राममोहनस्य एतादृशं व्यवहारं दृष्ट्वा तस्य पिता आश्चर्यचकितः जातः। सः दुःखी आसीत्। किञ्चिद्विवासानन्तरं पितृपुत्रयोः मध्ये मतभेदाः समुदभवन्। राममोहनस्य विचाराः आधुनिकाः आसन्। अतः तेन कारणेन सः मूर्तिपूजायाः विरोधं करोति स्म। तदा सर्वत्र राममोहनस्य प्रचारः अभवत्। जनानां दृष्ट्या सः एकः विवादकः आसीत्। स्रोतः - संस्कृतविकीपीडिया